

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

ШМУРАТКО Я.А.

аспірант кафедри банківської справи

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

В умовах розвитку процесів інтеграції та фінансової глобалізації діяльність банків на світовому фінансовому ринку розширюється, збільшується їх капітал та активи, гострішою стає конкуренція. Процеси дезінтермедіації банківського сектору у поєднанні з тенденціями падіння рівня доходності традиційних фінансових інструментів, змушують банки України активувати процеси впровадження та використання нових технологій проведення операцій на ринках позикових капіталів та фондовому ринку. Одними з таких нових для вітчизняних банків банківських продуктів є похідні фінансові інструменти (далі – ПФІ).

Використання ПФІ сучасними банками, як свідчить аналіз чинників виникнення останньої світової економічної кризи, в умовах відсутності дієвих методів та норм регулювання має проциклічний характер, тобто посилює кризові явища. Тому необхідними є розробка та впровадження адекватних та раціональних методик регулювання операцій банків з похідними фінансовими інструментами, обсяги яких в останні роки мають тенденцію до збільшення.. Зазначене підтверджується думкою М.Єршова, який відзначає, що прагнення учасників фінансового ринку до оптимізації балансів (в тому числі «перепакуння» зобов'язань, успадкованих від кризи), пошук нових джерел прибутковості та необхідність страхування ризиків призвело до зростання обсягів ринку ПФІ, особливо його позабіржових частини до рівня передкризового 2007р.[1]

Особливу занепокоєність викликає той факт, що фінансові холдинги США (яким належать 34,7% сукупних активів американської банківської системи) збільшили обсяги похідних фінансових інструментів на 72% при зростанні реальних активів лише на 23%. Отже, розроблення та використання нових умов до регулювання діяльності банків на ринку ПФІ стає нагальним завданням сьогодення.

Зауважимо, що сучасні норми регулювання діяльності банків на ринку ПФІ підпорядковуються специфічним нормам регулювання ринку ПФІ та водночас є елементом регулювання основних банківських операцій.

Теоретичними засадами розвитку методів регулювання операцій банків з похідними фінансовими інструментами слугують підходи до визначення банківського регулювання. Поняття «банківське регулювання» є складною економічною категорією, сутність якого, базові принципи, цілі, методи та інструменти є об'єктом досліджень сучасних науковців.

Критичний аналіз наукових досліджень надає змогу дійти висновків, що в сучасних наукових розробках немає єдиного підходу щодо трактування сутності поняття «банківське регулювання». Так, одні автори під регулюванням розуміють вплив держави на розвиток банківського сектору економіки, який забезпечує стабільний розвиток та функціонування банківської системи. Інші науковці акцентують увагу на механізмах чинного регулювання, розуміючи під банківським регулюванням створення відповідної нормативної бази, яка регламентує діяльність банківських установ [2].

Суттєвим внеском в розробку сучасних підходів банківського регулювання є пропозиція Л.Кузнецової, яка визначає, що в умовах посилення процесів глобалізації сучасні процеси регулювання банківської діяльності слід розглядати принаймні на чотирьох рівнях – міжнародному, державному, рівнях регулювання центральним банком та саморегулювання окремою банківською установою, досягаючи таким чином гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами [3].

Необхідність розробки методологічних засад регулювання ринку ПФІ виникла після фінансової кризи 2008 р, коли. проблеми регулювання ринку ПФІ з

площини економічних досліджень перейшли у площину політичних дискусій та стали предметом обговорення на рівні керівників країн провідних світових економік.

Міжнародні підходи, що рекомендовані для реформування системи регулювання світових фінансових ринків і ринку ПФІ, як його найбільш ризикової складової, викладені у рішеннях самітів G20(2008 та 2009pp.). До основних з положень та рекомендацій необхідно віднести:

- стандартизацію похідних фінансових інструментів;
- введення інституту централізованого клірингу для операцій з похідними фінансовими інструментами;
- формування торгових репозитаріїв з метою формування, збереження та подання достовірних даних по всіх позабіржових деривативах централізованого клірингу незалежно від місця приналежності угоди;
- інтеграцію принципу підвищених вимог до капіталу для фінансових інституцій, що здійснюють операції з позабіржовими деривативами та не підлягають централізованого клірингу(принципи Базеля III).

Зазначені положення мають рекомендаційний характер та визначають цілі регулювання, залишаючи при цьому національним регуляторам право самостійно реалізовувати запропоновані рекомендації. Складність вирішення зазначених завдань підтверджується тим фактом, що за даними Світового банку, жодній з країн світу ще не вдалося реалізувати ці рекомендації у повному обсязі [4].

В сучасних умовах необхідності впровадження зазначених вище рекомендацій заслуговує на увагу підхід щодо визначення механізму регулювання ринку ПФІ, запропонований вченими О.Гришиною та О.Звоною. Автори пропонують здійснювати регулювання ринку ПФІ на мікро- та макроекономічному рівні.

Під мікроекономічними (або внутрішніми) методами регулювання розуміється саморегулювання, приватне управління ризиками (або «ринкова дисципліна»), створення колективних систем фінансової допомоги, участь банків та інших суб'єктів ринку ПФІ в процесі регулювання в якості внутрішніх регуляторів фінансових ризиків.

Під макроекономічними (або зовнішніми) методами регулювання розуміється ринкове та державне регулювання ринку.[5].

Отже, створення ефективної системи регулювання діяльності банків на ринку ПФІ, на нашу думку, потребує подальших досліджень та вирішення низки питань в декількох напрямках. Так, на рівні макрорегулювання необхідно: інтегрувати міжнародні принципи організації та регулювання ринку ПФІ, які відносяться до інституційної структури ринку ПФІ; здійснити уніфікацію і стандартизацію похідних фінансових інструментів та правил здійснення операцій на ринку ПФІ; сформулювати стандарти розкриття інформації та контролю за діяльністю учасників ринку ПФІ. На рівні мікрорегулювання повинні бути впроваджені норми, що регулюють принципи обліку операцій з ПФІ та принципи ідентифікації та вимірювання ризиків, що пов'язані з операціями банків на ринку ПФІ. Крім того, необхідно визначити вимоги до достатності банківського капіталу і граничні вимоги до обсягів операцій з ПФІ.

Література:

- 1) Ершов М.В.: «О возобновлении роста высокорисковых операций в мировой финансовой сфере», Деньги и кредит, сентябрь 2014
- 2) Міщенко В.І. Банківський нагляд: підручник / В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень НБУ, Університет банківської справи НБУ, 2011. – 498 с.
- 3) Кузнєцова Л.В., Теоретико-методологічні засади фінансової діяльності банку / Л.В. Кузнєцова. – Одеса:Видавництво «Атлант»,2009.-324с.
- 4) Астапов К.Л., Развитие рынка деривативов в Российской Федерации в контексте решений стран «Группы 20» , Деньги и кредит, 6/2013, стр. 59
- 5) Гришина О.А., Звонова Е.А. Регулирование мирового финансового рынка: Теория, практика, инструменты. – М.:ИНФРА-М,2010. – 410с. – (Научная мысль).